

1.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, Η ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΟΥ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟΥ

Η επίσημη ιστορία του ραδιοφωνικού σταθμού του Χρήστου Τσιγγιρίδη ξεκινά στα 1928, οπότε καταγράφεται και η πρώτη εκπομπή από τους χώρους της Διεθνούς Εκθέσεως Θεσσαλονίκης. Τη χρονιά αυτή η υψήλιος συνταράσσεται από την υπόθεση του αερόπλοιου Ιτάλια, που καταστράφηκε στο Βόρειο Πόλο και στην επιχείρηση διάσωσης του οποίου χάθηκε ο εξερευνητής Ρόαλντ Άμουντσεν. Οι διασωθέντες Ιταλοί επιστήμονες Ζάπι και Μαριάνο κατηγορήθηκαν τότε ότι έφαγαν, μέσα στη μεγάλη πείνα τους, έναν σουηδό συνάδελφό τους που είχε πεθάνει από τις κακουχίες, ωστόσο η κατηγορία αποδείχθηκε αστήριχτη¹. Στην Ελλάδα, στις 22 Ιουλίου ένας καταστρεπτικός σεισμός καταστρέφει την Κόρινθο και το Λουτράκι αφήνοντας άστεγες χιλιάδες οικογένειες².

Στην Θεσσαλονίκη, στις 13 Μαΐου πραγματοποιούνται στο χώρο της ΔΕΘ ανθεστήρια με ανθοστόλιστα άρματα, με ταμπλώ-βιβάν από τα χορίτσια της ΧΕΝΘ και με αρχαίους χορούς³. Την

-
1. Τομανάς Κώστας, *Χρονικό της Θεσσαλονίκης 1921-1944*, Νησίδες, Θεσσαλονίκη, 1996, σελ. 116.
 2. ο.π.
 3. ο.π., σελ. 117.

επόμενη μέρα ο πρόεδρος του Διεθνούς Φεμινιστικού Συνδέσμου Άσμπυ δίνει διάλεξη στην Λέσχη Συντακτών και αποθεώνεται από φεμινίστριες της εποχής. Ο ενθουσιασμός παρασύρει ακόμη και τον καθηγητή Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης Γεώργιο Σωτηριάδη που εκφωνεί και αυτός λόγο για τα δικαιώματα της γυναίκας⁴. Το καλοκαίρι η Θεσσαλονίκη, όπως και η Αθήνα, ταλαιπωρείται από την επιδημία του δάγκειου πυρετού, που κρεβατώνει πολύ κόσμο⁵.

Η πόλη βρίσκεται στο επίκεντρο της πολιτικής σκηνής, καθώς την επισκέπτεται στα μέσα του καλοκαιριού ο Βενιζέλος στο πλαίσιο περιοδείας για τις προσεχείς εκλογές. Από ένα μπαλκόνι του ξενοδοχείου Μαζέστικ εκφωνεί τον προεκλογικό του λόγο εξαγγέλλοντας καινούρια εσωτερική και εξωτερική πολιτική και στις εκλογές της 19^{ης} Αυγούστου αναδεικνύεται πανηγυρικά νικητής⁶.

Στα τέλη του 1928 τους Θεσσαλονικείς απασχολούν οι συνθήκες του θανάτου του Μενέλαου Τσιμάνη, που επίσημα πυροβολήθηκε κατά λάθος από τον φίλο του Τζαβάρα, που περιεργαζόταν το πιστόλι του, αν και πολλοί υποπτεύονται ότι το «ατύχημα»... οφείλεται στις σχέσεις του δράστη και του θύματος με ορισμένους λεσχειάρχες της Θεσσαλονίκης. Και οι εφημερίδες «Φως», «Ταχυδρόμος» και «Μακεδονικά Νέα» ξεκινούν εκστρατεία κατά του διευθυντή του διδασκαλείου θηλέων Μίλτου Κουντουρά κατηγορώντας τον ως διαφθορέα των ψυχών των κοριτσιών⁷.

Μέσα σε αυτό το κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο ξεκινά το 1928 την λειτουργία του στην Θεσσαλονίκη, ο πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός της Ελλάδας, αλλά και των Βαλκανίων, ο ραδιοφωνικός σταθμός του Τσιγγιρίδη. Η ιστορία του ραδιοφωνικού σταθμού θα πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα των κοινωνικοπολιτι-

4. ο.π., σελ. 118.

5. ο.π., σελ. 116.

6. ο.π., σελ. 116.

7. Τομανάς Κώστας, ο.π., σελ. 118.

κών και οικονομικών εξελίξεων στη Θεσσαλονίκη του μεσοπολέμου μέχρι και τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, αφού ο σταθμός θα δεθεί άρρηκτα με την ζωή της πόλης την εικοσαετία από το 1928 έως και το 1947, όταν πεθαίνει ο ιδρυτής του.

Η πορεία του ραδιοφωνικού σταθμού του Τσιγγιρίδη στα 20 χρόνια λειτουργίας του καθρεφτίζει και την εξέλιξη της πόλης κατά την περίοδο 1927-1947. Το «Ράδιο-Τσιγγιρίδη» ιδρύεται σε μια εποχή που η Θεσσαλονίκη είναι «κοσμοπολίτισσα» και βρίσκεται στο επίκεντρο σημαντικών πολιτικών και κοινωνικών γεγονότων, και σιωπά τον καιρό που η πόλη χάνει την αίγλη της, παρακάμπτεται από το Κέντρο και συμβιβάζεται στο ρόλο του δευτεραγωνιστή. Για να κατανοήσει καλύτερα ο αναγνώστης τις συνθήκες μέσα στις οποίες εκκολάφθηκε ο Ραδιοσταθμός Θεσσαλονίκης, θα πρέπει στην αρχή να μνημονευτούν τα σημαντικότερα γεγονότα που σημάδεψαν την ζωή της πόλης κατά τον Μεσοπόλεμο. Αλλά και καθ' όλη την αφήγηση της εικοσάχρονης πορείας του σταθμού, θα γίνεται αναφορά στις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες της εποχής, για να εξάγει ο αναγνώστης συμπεράσματα για το ρόλο του ραδιοσταθμού Θεσσαλονίκης και της εφημερίδας «Μακεδονία» στην τοπική κοινωνική και πολιτική ζωή.

Η Θεσσαλονίκη όταν μεσουρανούσε ο σταθμός Τσιγγιρίδη

Το 1929, η χρονιά που επίσημα ξεκινά την λειτουργία του ο Ραδιοφωνικός Σταθμός Θεσσαλονίκης, το «Ράδιο- Τσιγγιρίδη», έρχεται με τους πιο ευχάριστους ωιωνούς αφού πραγματοποιούνται τα καλλιστεία για την ανάδειξη της Μις Θεσσαλονίκη, στη θέση της οποίας εκλέγεται τελικά η Ελένη Ξανθοπούλου⁸. Ωστόσο οι ωιωνοί δεν επαληθεύονται για την πόλη αλλά και ολόκληρο τον κόσμο αφού την «Μαύρη Πέμπτη» 24 Οκτωβρίου ξεσπάει το κραχ του χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης που θα έχει ολέθριες επιπτώσεις για την παγκόσμια οικονομία. Το κραχ σε συνδυασμό με την καπνική κρίση του 1929 που οδηγεί στην πτώχευση σημαντικούς καπνεμπορικούς οίκους της Θεσσαλονίκης, όπως του Ι. Νικολαΐδη, των Σαββόπουλου και Μπενβενίστε, και στην διακοπή των εργασιών τους Κωνσταντίνο Ζήση, Τρύφωνα Βάρδα και Νικόλαο Ανανιάδη⁹, δημιουργεί ασφυκτικές πιέσεις στην αγορά της Θεσσαλονίκης και της Μακεδονίας και εκτινάσσει στα ύψη την ανεργία.

Σημαντική αύξηση παρατηρείται και στην κομμουνιστική δραστηριότητα, ειδικότερα στις καπνοπαραγωγικές περιοχές της Μακεδονίας παρά τα σκληρά κυβερνητικά μέτρα καταστολής στο πλαίσιο των οποίων διακόπτει την λειτουργία του το Εργατικό Κέντρο Θεσσαλονίκης το Μάιο του 1930. Ένα μήνα πριν, στις 6 Απριλίου, η πανυπαλληλική συγκέντρωση στο κινηματοθέατρο Παλάς είχε διαλυθεί βίαια από την αστυνομία και πολλοί έπεσαν στη θάλασσα για να γλιτώσουν τις συλλήψεις¹⁰.

Την ίδια περίοδο, οργανώνονται στη Θεσσαλονίκη παρακρατικές ομάδες με ναζιστικά πρότυπα που είχαν στόχο να ενθαρρύν-

8. ο.π., σελ. 121.

9. Χεκίμογλου Α, Ευάγγελος, *Θεσσαλονίκη, 1912-1940: Οικονομικές εξελίξεις, μέσα από το «Θεσσαλονίκη, τοις αγαθοίς βασιλεύουσα»*, επιμέλεια Ι.Κ. Χασιώτης, α' τόμος, Παρατηρητής, 1997, σελ. 207.

10. Τομανάς Κώστας, *Χρονικό της Θεσσαλονίκης 1921-1944*, ο.π., σελ. 129.

νουν εξτρεμιστικές αντιδράσεις. Η πιο γνωστή από αυτές ήταν η Εθνική Ένωση Ελλάς (ΕΕΕ)¹¹, μέλη της οποίας στις 25 Ιουνίου 1931 πυρπολούν τον εβραϊκό συνοικισμό Κάμπελ. Στην δίκη των υπευθύνων του εμπρησμού, η οποία πραγματοποιήθηκε από τις 2 έως 19 Απριλίου 1932 στη Βέροια, απαλλάχθηκαν λόγω συγχύσεως οι φυσικοί και αθώωθηκαν λόγω αμφιβολιών οι ηθικοί αυτουργοί του εμπρησμού Νίκος Φαρδής (αρχισυντάκτης της εφημερίδας «Μακεδονία»), Γιώργος Κοσμίδης και Δημήτρης Χαριτόπουλος¹².

Στις εκλογές της 5^{ης} Μαρτίου 1933 οι υποψήφιοι του Εθνικού (βενιζελικού) Συνασπισμού κατέλαβαν και τις 18 έδρες της εκλογικής περιφέρειας Θεσσαλονίκης, λόγω του εκλογικού συστήματος. Ωστόσο, το Εκλογοδικείο ακύρωσε την εκλογή τους καθώς και των δυο βουλευτών του Εκλογικού Συλλόγου Ισραηλιτών κρίνοντας αντισυνταγματικό το διαχωρισμό των Εβραίων της Θεσσαλονίκης. Στις επαναληπτικές εκλογές στις 2 Ιουλίου 1933 ο Εθνικός (βενιζελικός) Συνασπισμός κέρδισε και τις είκοσι έδρες της εκλογικής περιφέρειας αυξάνοντας αισθητά τη δύναμή του¹³.

Η Θεσσαλονίκη θα βρεθεί ξανά στο προσκήνιο της ελληνικής πολιτικής σκηνής με το κίνημα της 1^{ης} Μαρτίου 1935, έργο του Ν. Πλαστήρα και μιας ομάδας βενιζελικών αξιωματικών, που είχε την επιδοκιμασία του Βενιζέλου. Το κίνημα θα ξεκινούσε από την περιοχή της Μακεδονίας για να απλωθεί σε ολόκληρη την επικράτεια. Αντικειμενικός στόχος των κινηματιών ήταν να επικρατήσουν αρχικά στην περιοχή της Θεσσαλονίκης και της Καβάλας παίρνοντας με το μέρος τους σε πρώτη φάση τις φρουρές της Βόρειας Ελλάδας¹⁴. Η επιλογή δεν ήταν τυχαία, αφού τα αποτελέσματα των τελευταίων εκλογών του 1933 είχαν δείξει ότι η βενι-

11. Δρογίδης Α., Δημήτριος, *Θεσσαλονίκη 1897-1997*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 1996, σελ. 253.

12. Τομανάς Κώστας, ο.π. σελ. 139.

13. Πετρίδης Β., Παύλος, *Θεσσαλονίκη, 1912-1940: Πολιτικές και Κοινωνικές εξελίξεις, μέσα από το «Θεσσαλονίκη, τους αγαθούς βασιλεύουσα»*, ο.π. σελ. 193.

14. Δρογίδης Α., Δημήτριος, *Θεσσαλονίκη 1897-1997*, ο.π., σελ. 264.

ζελική παράταξη είχε ισχυρή υποστήριξη στις εν λόγω περιοχές. Το κίνημα ωστόσο απέτυχε και ο Βενιζέλος έφυγε στην Ιταλία.

Οι τελευταίες εκλογές πριν τη δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου διεξήχθησαν στις 26 Ιανουαρίου 1936 και οι Φιλελεύθεροι επικράτησαν στη Θεσσαλονίκη συγκεντρώνοντας ποσοστό 42%, ενώ στην Επικράτεια οι δυο παραδοσιακές κομματικές παρατάξεις αναδείχθηκαν σχεδόν ισοδύναμες. Η αδυναμία σχηματισμού αυτοδύναμης κυβέρνησης κατέστησε ρυθμιστή το Βασιλέα Γεώργιο Β', ο οποίος μετά το θάνατο του μεταβατικού πρωθυπουργού Κ. Δεμερτζή, προώθησε τον Ι. Μεταξά στο ύπατο κυβερνητικό αξίωμα.

Στις 29 Απριλίου 1936 οι καπνεργάτες της Θεσσαλονίκης, μετά από εντολή της Πανελληνίας Καπνεργατικής Ομοσπονδίας, κήρυξαν απεργία διαρκείας απαιτώντας εφαρμογή της συλλογικής σύμβασης του 1924. Η απεργία επεκτάθηκε έπειτα από την άρνηση των καπνεμπόρων για παραχωρήσεις και στις 8 Μαΐου η Ενωτική Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας κάλεσε τους εργαζόμενους της χώρας σε αλληλέγγυα απεργία προς τους καπνεργάτες της Θεσσαλονίκης¹⁵. Την ίδια μέρα 7.000 απεργοί συγκεντρώθηκαν έξω από τα γραφεία του σωματείου τους συγκροτώντας διαδήλωση με προορισμό τη Γενική Διοίκηση Βορείου Ελλάδος. Η χωροφυλακή στην προσπάθεια της να σταματήσει τους απεργούς άνοιξε πυρ τραυματίζοντας αρκετούς διαδηλωτές. Την επομένη, ομάδες εργαζομένων συγκρούστηκαν και πάλι με τις αστυνομικές δυνάμεις που αυτή τη φορά πυροβόλησαν σκοτώνοντας 12 διαδηλωτές και τραυματίζοντας βαριά άλλους 32.

Τα αιματηρά γεγονότα της Θεσσαλονίκης έδωσαν στον Μεταξά την αφορμή να καταλύσει το κοινοβουλευτικό πολίτευμα και να κηρύξει δικτατορία στις 4 Αυγούστου 1936.

Όσον αφορά στον οικονομικό τομέα η αγορά της πόλης δείχνει

15. Πετρίδης Β., Παύλος, *Θεσσαλονίκη, 1912-1940: Πολιτικές και Κοινωνικές εξελίξεις*, μέσα από το «Θεσσαλονίκη, τοις αγαθοίς βασιλεύουσα», ο.π. σελ. 195.

σημάδια ανάκαμψης μετά τα μέσα της τελευταίας προπολεμικής δεκαετίας, μετά το κύμα πτωχεύσεων που ακολούθησε έπειτα από το κραχ του χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης, και κατά το οποίο διέκοψαν τη λειτουργία τους σημαντικοί οίκοι της Θεσσαλονίκης. Πάντως, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι από το 1930 και έπειτα, η διατροφή ενός ολοένα μεγαλύτερου αριθμού ατόμων ήταν εξαρτημένη από τα συσσίτια που διοργάνωνε ο Δήμος και πολλές φιλανθρωπικές οργανώσεις της Θεσσαλονίκης¹⁶. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι, με το ξέσπασμα του ελληνοϊταλικού πολέμου, ο ένας στους τρεις Θεσσαλονικείς (περίπου 80.000 άνθρωποι) ζούσε από αυτά τα συσσίτια.

16. Χεχίμογλου Α, Ευάγγελος, *Θεσσαλονίκη, 1912-1940: Οικονομικές εξελίξεις, μέσα από το «Θεσσαλονίκη, τοις αγαθοίς βασιλεύουσα»*, ο.π., σελ. 208.